

บทที่ 5

บทสรุป

สมมติฐานกับผลการวิจัย

ในบทที่ 1 ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไว้ 2 ประการคือ

1. พรรคประชากรไทยสามารถสร้างฐานคะแนนเสียงในเขตกรุงเทพมหานครได้โดยอาศัยบุคลิกภาพของ นายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคเป็นปัจจัยสำคัญ

2. พรรคประชากรไทยสามารถรักษาและขยายฐานคะแนนเสียงได้ ด้วยการทำประโยชน์ในลักษณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของฐานคะแนนเสียงทั้งในทาง เศรษฐกิจและสังคม ความสัมพันธ์ก็เป็นไปในลักษณะที่ก่อให้เกิดการพบปะติดต่อกัน ช่วยเหลือกัน เป็นประจำและสม่ำเสมอ

การพิสูจน์สมมติฐานทั้ง 2 ประการข้างต้น ได้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยซึ่งประกอบด้วย การวิจัยเชิงเอกสารและการวิจัยสนาม

การวิจัยเอกสารนั้น ได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล เอกสารต่างๆ โดยนำเอาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมา เป็นกรอบในการอธิบายถึงการตั้งสมมติฐาน ว่ามีความเป็นมาอย่างไรในบทที่ 2 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นการหาคำตอบล่วงหน้า โดยใช้การคาดคะเน อย่างมีระบบและเป็นวิทยาศาสตร์

อย่างไรก็ตามอ่านาจนในการให้คำอธิบายโดยใช้ เอกสารดังกล่าวข้างต้น อาจจะยังไม่ชัดเจนสมบูรณ์เพียงพอ ดังนั้นจึงต้องมีการวิจัยสนาม เพื่อที่จะพิสูจน์กันอีกชั้นหนึ่งว่าสมมติฐานนั้นได้รับการสนับสนุน (support) หรือได้รับการคัดค้าน (refuse)

จากผลการวิจัยพบว่า สมมติฐานประการที่ 1 ได้รับการยืนยันสนับสนุน (support) ว่า เป็นจริงตามที่ได้ตั้งขอสมมติฐานไว้ กล่าวคือ พรรคประชากรไทยสามารถสร้างฐานคะแนนเสียงในเขตกรุงเทพมหานครได้ โดยอาศัยบุคลิกภาพของ นายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคเป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งสรุปผลการวิจัยสนามได้ความดังต่อไปนี้คือ

1. สถานภาพของฐานคะแนนเสียงพรรคประชากรไทยหรือผู้ตอบแบบสอบถามในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นเพศชาย (ร้อยละ 83.4) อายุระหว่าง 40-46 ปี (ร้อยละ 61.5) มีการศึกษาระดับ ม.ศ.1 (ม.1) - ไม่จบชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 64) มีอาชีพเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ บริษัทเอกชน รวมทั้งเป็นนักธุรกิจหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ

54.3) มีรายได้เดือนละ 3,001-10,000 บาท (ร้อยละ 62.1) สถานภาพดังกล่าวถือเป็นสถานะภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของฐานคะแนนเสียงซึ่งตอบแบบสอบถามครั้งนี้

นอกจากนี้ยังได้วัดระดับความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจทางการเมือง ซึ่งพบว่าฐานคะแนนเสียงของพรรคประชากรไทยมีระดับความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในการติดตามข่าวสารทางการเมืองดีมาก จัดอยู่ในประเภท ผู้สนใจทางการเมือง (the political strata) เพราะฉะนั้นพฤติกรรมทางการเมืองต่างๆ ที่ปรากฏ เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จึงถือเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความสำนึกตรึกตรองของตนเอง มิได้ถูกผู้ใดระดมหรือชักจูง (mobilized) แต่อย่างใด

2. เหตุผลในการเลือกหรือสนับสนุนพรรคประชากรไทย รวมทั้งการเป็นฐานคะแนนเสียง เกิดจากความศรัทธาหรือความชื่นชอบในตัวของ นายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคประชากรไทยเป็นสำคัญ ตลอดจน สส.ในสังกัดของพรรคต่างก็มีความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติต่อหัวหน้าพรรคคนนั่นเองเดียวกัน

ประเด็นที่นิยมหรือศรัทธาคือความกล้าหาญ ในการพูด การคิด และการตัดสินใจ สิ่งเหล่านี้รวมกันอยู่ในตัวซึ่งเราเรียกว่า บุคลิกภาพ (personality) อย่างไรก็ตามในเรื่องของการพูดนั้น ฐานคะแนนเสียงมิได้ชื่นชอบที่ลีลา (style) ในการพูดหรือปราศรัยเป็นศรัทธาหลัก ไม่ได้ชอบเพราะพูดเก่ง พูดดี พูดสนุกเพียงอย่างเดียว แต่ประเด็นที่เขาสนใจและติดตามฟังก็คือ เนื้อหา (content) หรือแนวความคิดที่แสดงออกในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของบ้านเมือง และน่าจะมีน้ำหนักเป็นศรัทธาหลักมากกว่าลีลาหรือวิธีการพูดอันถือเป็นศรัทธารอง

นอกจากนั้นยังพบว่าตัว นายสมัคร สุนทรเวช เป็นหัวใจสำคัญของพรรคประชากรไทย ถ้าเปลี่ยนพรรคหรือหันจากตำแหน่ง จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อฐานคะแนนเสียงสนับสนุนอย่างมาก ซึ่งฐานคะแนนเสียงส่วนนี้ เริ่มมีและก่อตัวขึ้นเมื่อมีการตั้งพรรคประชากรไทยในปี 2522 สส.ของพรรคที่ได้รับเลือกตั้งในครั้งนั้นต่างก็ยอมรับความเป็นจริงในข้อนี้ รวมทั้งตัว นายสมัคร สุนทรเวช เองด้วย ศรัทธาดังกล่าวผูกพันอย่างเหนียวแน่นกับฐานคะแนนเสียง

จากการทดสอบประเด็นในด้านนี้พบว่า ฐานคะแนนเสียงมีความแน่นอนแนบแน่น คงและแน่นอนต่อพรรคประชากรไทยและตัวหัวหน้าพรรค คนเหล่านี้เริ่มจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของพรรค มีการแสดงออกถึงการปกป้อง ตอบโต้ ชี้แจง กรณีที่พรรคถือหัวหน้าพรรคถูกกล่าวหาไปในทางเสียหายหรือไม่ เป็นความจริง

นั่นคือสถานภาพในด้านต่างๆ รวมทั้งทัศนคติของผู้ตอบซึ่งเป็นกลุ่มประชากรตัวอย่าง จากจำนวนทั้งหมด 130,000 คน จึงสามารถสรุปได้ว่าประชากรทั้งหมดมีสถานภาพและทัศนคติดังกล่าว เพราะเป็นการสุ่มตัวอย่างออกมาโดยใช้ความน่าจะเป็น (probability sampling) อย่งไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่าฐานคะแนนเสียงหรือผู้สนับสนุนพรรคประชากรไทยทั้งหมด (437,064 คน ในปี 2531) มีแนวโน้มที่จะมีสถานภาพและทัศนคติ เช่น เดียวกัน

เมื่อผลการวิจัยพบว่าฐานคะแนนเสียงของพรรคประชากรไทย ผูกพันหรือยึดแน่นอยู่กับหัวหน้าพรรค ซึ่งก็เป็นปัญหาทั่วไปของพรรคการเมืองไทย ที่มักจะยึดถือตัวบุคคลหรือหัวหน้าพรรคเป็นหลัก แต่สำหรับพรรคการเมืองที่จะเป็นสถาบันหลักในทางการเมืองได้นั้นต้องมีความยั่งยืน และความยั่งยืนนั้นจะต้องไม่ขึ้นอยู่กับชีวิตหรืออำนาจของผู้นำในพรรคการเมือง หมายความว่าพรรคการเมืองที่รวมตัวกันขึ้นมา นั้น ต้องไม่ยึดถือบุคลิกภาพหรืออำนาจของผู้นำเป็นหลักในการมารวมกัน พรรคการเมืองที่รวมกันด้วยพื้นฐานของผู้นำเป็นหลักนั้น มักจะ เลิกล้มหรือแตกสลายได้ง่าย เมื่อผู้นำที่เป็นหลักนั้นสิ้นชีวิตหรือหมดอำนาจไป แต่พรรคการเมืองที่รวมตัวกันขึ้นมาโดยยึดถืออุดมการณ์เป็นหลักย่อมมีความมั่นคงแม้ว่าบุคคลที่ร่วมกันก่อตั้งพรรคขึ้นมาจะสิ้นชีวิตไป สมาชิกคนอื่น ๆ ก็สามารถจะสืบต่ออุดมการณ์ของพรรคต่อไปได้

กรณีของพรรคประชากรไทยนั้นก็คงมีลักษณะ เช่น เดียวกัน ปัญหาที่มีอยู่ว่าจะหาอย่างไรให้พรรคมีอายุยืนยาวต่อไป เมื่อหมดยุคของ นายสมัคร สุนทรเวช ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมองเห็นว่าคงต้องใช้ความพยายามให้ประชาชนยอมรับบทบาทของพรรคหรือบุคคลอื่นในระดับรองลงไป แม้จะไม่มีศรัทธาเท่าหัวหน้าพรรค แต่ก็น่าจะมีความคิดความอ่าน การแก้ไขปัญหาไปในแนวทางเดียวกัน เพราะจากผลของแบบสอบถาม เราได้พบแล้วว่าฐานคะแนนเสียงนั้นศรัทธาต่อความคิดในการแก้ไขปัญหานั้น เมืองของพรรค ดังนั้นผู้ที่สืบต่อขึ้นมา น่าจะมีความรู้ ความสามารถ หรือเสนอแนวความคิดต่างๆ ได้ใกล้เคียงหรือมากกว่าเท่าที่เป็นอยู่ นอกจากนั้นระยะเวลาและความถี่ในกิจกรรมเลือกตั้งจะช่วยผสมผสานความเป็นปึกแผ่น ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะผลการวิจัยเราพบแล้วว่าฐานคะแนนเสียงเริ่มมีความรู้สึกผูกพันกับพรรค มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ แสดงปฏิกิริยาโต้ตอบต่อสิ่งที่มากระทบพรรคหรือหัวหน้าพรรค

สรุปแล้วคงต้องดำเนินการใน 2 ระดับ ในระดับพรรคนี้คงต้องสร้างความยอมรับแก่ประชาชนต่อบทบาทขององค์กรคือพรรค รวมทั้งบุคคลอื่นในระดับรองลงมาเรื่อยๆ อย่างไม่ขาดสาย ในระดับประชาชนหรือผู้ที่ เป็นฐานคะแนนเสียงคงต้องปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองไปในแนวทางเดียวกัน โดยการให้ความรู้ การศึกษาอบรมในทางการเมือง ตลอดจนการเข้ามามีส่วนร่วมใน

กิจกรรมกับพรรคให้มากยิ่งขึ้น มีการพบปะติดต่อกัน พึ่งพาช่วยเหลือกัน เป็นประจำและสม่ำเสมอ สิ่งเหล่านี้จะสร้างความรู้สึกเป็นพวกเป็นพ้อง ความมีสถาบันพรรคการเมืองร่วมกัน อันก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของหรือความผูกพันกับพรรค (party identification) ในที่สุด ซึ่งพรรคประชาธิปัตย์และพรรคกิจสังคม ได้ผ่านพ้นวิกฤตการณ์ในเรื่องการหมดอำนาจของผู้นำ และก็สามารถดำรงคงอยู่ได้ในปัจจุบัน

นายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคประชากรไทย ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ในหนังสือประชากรไทยปีที่สิบ เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2532 อย่างน่าฟังว่า

" มีคนเคยถามอยู่บ่อยๆ เหมือนกันว่า พรรคประชากรไทยนั้นอยู่ได้ด้วยคนที่ชื่อ นายสมัคร สุนทรเวช ถ้าหมดนายสมัครแล้วพรรคประชากรไทย ก็เป็นอันยุติกันได้ เป็นความจริงแค่ไหน? ผมก็ตอบอธิบายไปทุกครั้งว่า พรรคการเมืองนั้นมันก็ต้องเริ่มต้น เริ่มตั้งด้วยตัวผู้คนที่เข้ามาดำเนินการจัดการ เป็นหัวหน้าหัวตากันในทีแรก

อย่างพรรคประชาธิปัตย์ก็เกิดขึ้นดั่งนั้น ด้วยบทบาทของนายควง อภัยวงศ์

ท่านเป็นหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์อยู่นานถึง 22 ปี ก่อนหน้านั้นใครต่อใครก็พูดกันว่า พรรคประชาธิปัตย์ไม่มีนายควงก็หมดประชาธิปัตย์ แต่พอถึงเวลาหมดท่านหัวหน้า ควง อภัยวงศ์ ก็มี ม. ร. ว. เสนีย์ ปราโมช ก่อนท่านอาจารย์ เสนีย์จะลงจากเก้าอี้ คนก็พูดกันว่าไม่มีใครที่ไหนเหมาะจะมาแทนท่านได้ แต่แล้วก็มี พ. อ. ถนัด คอมันตร์ มาเป็นหัวหน้า ซึ่งท่านนี้ถ้าหากคนประชาธิปัตย์ใช้หัวหน้าเป็น ก็จะมีหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ที่เป็นนายกรัฐมนตรี เมืองไทยได้ อย่างดี อย่างสบายๆ แต่เมื่อเขาจะเอาเลือดเนื้อเชื้อไขของเขาอย่างคุณพิชัย รัตตกุล คุณพิชัย ก็ทำหน้าที่อยู่มาได้หลายปีแล้ว

พูดไปทำไมมี ก็อย่างท่านอาจารย์ศีกฤทธิ กับพรรคกิจสังคมก็เคยมีคนพูดจาเอาไว้ท่านองเดียวกันว่า ลึนท่านอาจารย์ศีกฤทธิก็ไม่มีพรรคกิจสังคม แต่จนเดี๋ยวนี้ท่านอาจารย์ออกไปนั่งเป็นคณบดีพรรคเก่า ของท่านเองอยู่ข้างนอก พรรคกิจสังคมก็ยังเป็นยังอยู่ได้ในแวดวงการเมืองของบ้านเมืองนี้

แล้วผมก็มักจะ เต็มท้าย เวลาใครชวนคุยถึงเรื่องนี้ว่า เพิ่งอายุยังไม่ถึง 10 ขวบ มาถามกันเสียแล้วว่าทำพินัยกรรมไว้หรือยัง "

ผลการวิจัยอีกข้อหนึ่งพบว่า สมมติฐานประการที่ 2 ก็ได้รับการยืนยันสนับสนุน (support) ว่าเป็นความจริง กล่าวคือ พรรคประชากรไทยสามารถรักษาและขยายฐานคะแนนเสียงได้ ด้วยการกระทำประโยชน์ในลักษณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของฐานคะแนนเสียงทั้งในทางเศรษฐกิจ และสังคม ความสัมพันธ์ก็ เป็นไปในลักษณะที่ก่อให้เกิดการพบปะติดต่อ พึ่งพากันช่วยเหลือกัน เป็นประจำและสม่ำเสมอ ซึ่งสรุปผลการวิจัยสนามได้ความดังต่อไปนี้

1. การกระทำประโยชน์ในลักษณะการตอบสนองทางเศรษฐกิจของพรรคประชากรไทยนั้น ดำเนินการโดยผ่านในส่วนของงบบัณฑิตจังหวัดที่ สส. แต่ละคนได้รับมา เพื่อใช้ในโครงการต่างๆ ที่ตั้งไว้หรือตามที่ประชาชนในพื้นที่หรือฐานคะแนนเสียงร้องขอ เช่น การจัดทำเกี่ยวกับ สาธารณูปโภคในชุมชน การบำรุง คูแฉก ซ่อมแซมรักษา วัดวาอาราม สถานศึกษา ตลอดจนทำ ถนน ทางเดิน สะพาน และท่อระบายน้ำ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนี้ แม้จะมีหน่วยงานของรัฐรับผิดชอบอยู่ แต่ก็ถือเป็นการตอบสนองความต้องการและความเดือดร้อนของประชาชน อันไม่อาจรอคอย หน่วยงานของรัฐที่ไม่สามารถจัดสรรประมาณได้อย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตามการตอบสนองในด้านนี้ ก็มีข้อจำกัดในตัวเอง กล่าวคือ สส. แต่ละคนในจังหวัดพัฒนาจังหวัดเพียงคนละ 3 ล้านบาท ซึ่งไม่มากพอที่จะตอบสนองความต้องการได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการตอบสนองในด้านอื่น เข้ามาทดแทน

การตอบสนองความต้องการของฐานคะแนนเสียงในทางสังคม อันได้แก่การให้ความช่วยเหลือ แก้อไขความเดือดร้อน บำบัดทุกข์บำรุงสุข ตลอดจนการตอบสนองทางจิตใจในด้าน การแสดงบทบาททางการเมืองในสภา หรือการให้เกียรติไปร่วมในงาน เชิญหรือพิธีการต่างๆ ของ กลุ่มที่เป็นฐานคะแนนเสียง

จากการสัมภาษณ์ สส. ที่ออกปฏิบัติการณ์ในพื้นที่ต่างกล่าวอย่างสอดคล้องต้องกันว่า หน้าที่ดังกล่าวถือว่ามีความสำคัญ ต้องกระทำอยู่ตลอดเวลาและตลอดไป เพื่อที่จะรักษาศรัทธา หรือความนิยมของผู้ลงคะแนนเสียงสนับสนุนตนเอง แม้ว่าเวลาที่ให้กับกิจกรรมเหล่านี้จะมีมาก และเป็นภาระหนักกว่าหน้าที่ที่ต้องกระทำในด้านนิติบัญญัติ เสียอีก

เนื่องจากประชากรซึ่งอยู่ในพื้นที่นั้นมีจำนวนมาก การที่จะออกไปให้บริการอย่าง ทั่วถึงนั้นจึงเป็นเรื่องยาก ในการตอบสนองทางสังคมด้านการให้ความช่วยเหลือหรือพบปะพูดคุย เยี่ยมเยียน จากแบบสอบถามพบว่ามีเพียง ร้อยละ 58.9 ซึ่งถือว่าไม่มากนัก แต่ทว่าในความ เป็นจริงนั้นกิจกรรมเหล่านี้ สส. ได้กระทำอยู่ตลอดเวลา

ดังนั้นฐานคะแนนเสียงที่มีได้รับความช่วยเหลือในด้านนี้ น่าจะมีความพอใจหรือความชื่นชอบในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะสามารถผูกความสัมพันธ์ในการให้ความสนับสนุนและเป็นฐานคะแนนเสียงของพรรคประชากรไทยได้ จากผลการวิจัยพบว่าฐานคะแนนเสียงมีความพอใจบทบาทและการปฏิบัติหน้าที่ในสภาของ สส.พรรคประชากรไทย รวมทั้ง นายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคอยู่ถึง ร้อยละ 97.5 นั้นสะท้อนให้เห็นว่าสิ่งเหล่านี้ได้ตอบสนองทางจิตใจ กล่าวคือสร้างความพอใจให้แก่ฐานคะแนนเสียงในส่วนที่มีได้ เคยได้รับหรือรับรู้การตอบสนองทางเศรษฐกิจหรือทางสังคมแก่ชุมชนของตนมาก่อนเลย การตอบสนองทั้ง 2 ประเด็นถือเป็นการรักษาฐานคะแนนเสียงทั้งในระดับแคบคือ สส.ในพื้นที่ และในระดับกว้างคือของพรรคประชากรไทยในเขตกรุงเทพมหานคร

2. การขยายฐานคะแนนเสียงของพรรคประชากรไทยนั้น อาศัยฐานคะแนนเสียงเดิม โดยพยายามจัดตั้งให้เกิดการรวมกลุ่ม รวมตัวกันเป็นชมรม ซึ่งชมรมนี้มีทั้งที่จัดตั้งขึ้นเองและเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่ง สส.แต่ละพื้นที่จะพยายามหรือมีส่วนสนับสนุนให้เกิดขึ้น ในระดับกว้างพรรคจะเป็นผู้ประสานให้เกิดความเข้าใจและปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่าเป็นการจัดตั้งสาขาพรรคแบบใหม่เป็นทางการ ฐานคะแนนเสียงเดิมก็จะหาสมาชิกเพิ่มขึ้นในลักษณะลูกโซ่ พรรคจะคอยดึงชมรมต่างๆ เพื่อให้มีการพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดและสิ่งอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อกัน ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน รู้จักกันและช่วยเหลือกัน ในระดับพรรคก็มีการจัดอบรมให้ความรู้ทางการเมืองแก่สมาชิกเป็นการสร้างความมีสถาบัน เพื่อที่จะผูกโยงให้เกิดความรู้สึกว่ามีความเป็นส่วนหนึ่งของพรรคประชากรไทยโดยสมบูรณ์ มิใช่ลงทะเบียนเป็นสมาชิกไว้แล้ว มิได้มีกิจกรรมหรือสร้างความสัมพันธ์กันแต่อย่างใด

3. การรักษาฐานคะแนนเสียงที่ดี การขยายฐานคะแนนเสียงที่ดี ซึ่งได้กระทำในลักษณะที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จากการวิจัยพบว่ากิจกรรมเหล่านี้ กระทำในลักษณะต่อเนื่อง ก่อให้เกิดการพบปะติดต่อกันช่วยเหลือกัน เป็นประจำสม่ำเสมอตลอดเวลาถ้าสามารถทำได้

ในส่วนของ สส.นั้นการตอบสนองต่างๆ ต้องกระทำตลอดเวลาที่ดำรงตำแหน่งอยู่ และคิดจะได้รับเลือกตั้งครั้งต่อไปในสมัยหน้า ในส่วนของพรรคก็พยายามเชื่อมโยงความสัมพันธ์สร้างกิจกรรมร่วมกันระหว่างชมรมต่างๆ มีการออกวารสารติดต่อกับสมาชิกพรรคหรือฐานคะแนนเสียงอยู่เป็นระยะๆ ข่าวารสารการประชาสัมพันธ์ของพรรค ซึ่งออกมาในรูปแบบของคอลัมน์มุมน้ำเงิน หนังสือพิมพ์เดลิมิเรอร์ ที่เป็นสื่อให้หัวหน้าพรรคได้ติดต่อ สื่อความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนตอบปัญหา

ในลักษณะการพูดคุยสนทนา หรือให้ความช่วยเหลือต่างๆ เท่าที่โอกาสจะเปิด รวมทั้งการใช้
เทปอภิปรายของ นายสมิคร สุนทรเวช อธิบายความหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสภา

สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ใกล้ชิด สนับสนุน พบปะกันเป็นประจำทุกวันตลอด
มา อาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ของพรรคประชากรไทยกับฐานคะแนนนั้นอยู่บนพื้นฐานในการที่
จะก่อให้เกิดการพบปะติดต่อ ฟังพากันช่วยเหลือกันเป็นประจำและสม่ำเสมอ

กล่าวโดยสรุปจากผลการวิจัย ปรากฏว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2 ประการ คือใน
เรื่องการสร้าง การรักษา และการขยาย ฐานคะแนนเสียงของพรรคประชากรไทยในเขต
กรุงเทพมหานครได้รับการยืนยันสนับสนุน (support)

สรุปการวิจัยและข้อ เสนอแนะ

แนวคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ต้องการที่จะค้นหาว่าพรรคการเมืองไทยนั้นสร้างฐาน
คะแนนเสียงได้อย่างไร และฐานคะแนนเสียงมีความสำคัญต่อการ เลือกตั้งและพรรคการเมืองมาก
น้อยเพียงใด นอกจากนั้น เมื่อพรรคการเมืองสร้างฐานคะแนนเสียงได้แล้ว มีวิธีการในการรักษา
และขยายฐานคะแนนเสียงอย่างไรบ้าง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองกับฐานคะแนนเสียงมี
ลักษณะของความผูกพันอย่างไร มีปัจจัยอะไรผูกยึดความสัมพันธ์นั้นไว้ และประการสุดท้ายการ
สร้างฐานคะแนนเสียงดังกล่าว ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการทำงานของระบบประชาธิปไตยของไทย
หรือไม่ อย่างไร

เนื่องจากหัวข้อที่จะทำการศึกษามี เนื้อหาและขอบ เขตกว้างขวาง ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขอบ
เขตและรูปแบบ เป็นการศึกษา เฉพาะกรณีของพรรคประชากรไทยใน เขตกรุงเทพมหานคร ซึ่ง
เหตุผลของการกำหนด เลือกพรรคและพื้นที่นั้นได้กล่าวไว้แล้วในบทนำ

ในการศึกษาวิจัยได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนด เป็นกรอบและ
ตั้งสมมติฐานไว้ 2 ประการ ซึ่งผลการวิจัยได้ยืนยันสนับสนุน (support) สมมติฐานคือ

1. พรรคประชากรไทยสามารถสร้างฐานคะแนนเสียงใน เขตกรุงเทพมหานครได้
โดยอาศัยบุคลิกภาพของ นายสมิคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรค เป็นปัจจัยสำคัญ

2. พรรคประชากรไทย สามารถรักษาและขยายฐานคะแนนเสียงได้ ด้วยการทำให้
ประโยชน์ในลักษณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของฐานคะแนนเสียงทั้งในทาง เศรษฐกิจและสังคม
ความสัมพันธ์ก็เป็นไปในลักษณะที่ก่อให้เกิดการพบปะติดต่อ ฟังพากันช่วยเหลือกัน เป็นประจำและ
สม่ำเสมอ

นั่นคือข้อค้นพบอันเกิดจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แต่คำถามที่เกิดขึ้นตามมาก็คือว่าการศึกษาดังกล่าวเป็นการศึกษาเฉพาะกรณีจากหัวข้อเรื่องการวิจัย (topic) ว่าพรรคการเมืองไทยกับฐานคะแนนเสียง ดังนั้นจะสามารถอ้าง (infer) ผลการวิจัยว่าพรรคการเมืองไทยสร้างรักษา และขยายฐานคะแนนเสียงด้วยวิธีการหรือรูปแบบเดียวกันได้หรือไม่ ในเรื่องนี้ผู้วิจัยเห็นวาระระดับของการวิเคราะห์ (level of analysis) นั้นต่างกัน สิ่งที่ค้นพบเป็นเพียงส่วนหนึ่งของความเป็นจริง (total of reality) ซึ่งถ้าจะอ้างดังที่กล่าวก็อาจจะ เป็นข้อสรุปที่ผิดพลาดได้ (fallacy) ปัญหาในประเด็นต่อมาก็คือว่าผลการศึกษานี้ได้รับประโยชน์อะไรบ้าง

ขอเรียนว่าจุดมุ่งหมายของงานวิจัยนั้น ต่างก็ต้องการให้ผลการศึกษาที่มีอำนาจในการให้คำอธิบายที่กว้างขวางและครอบคลุมที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือให้มีลักษณะเป็นสากลมากที่สุด อย่างไรก็ตามในการที่จะพบความสำเร็จดังกล่าว คงจะต้องศึกษาพรรคการเมืองทั้งหมดหรือมากพอที่จะเป็นตัวแทนของทุกพรรคในประเทศไทย รวมทั้งพื้นที่ในการศึกษาด้วย ซึ่งถือเป็นงานใหญ่ที่ต้องระดมทรัพยากรจำนวนมากอันเกินขีดความสามารถของผู้วิจัยที่จะทำได้ แม้แต่การจำกัดพื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานคร ก็ไม่อาจกล่าวสรุปได้ว่าพรรคการเมืองอื่นนอกจากพรรคประชากรไทยมีการสร้าง รักษา และขยายฐานคะแนนเสียงด้วยวิธีการและรูปแบบดังกล่าว

งานวิจัยชิ้นนี้ สะท้อนให้เห็นเพียงภาพหนึ่งของฐานคะแนนเสียงกับพรรคการเมือง หรือเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยส่วนอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งในส่วนเดียวกันแต่มีความลึกซึ้งและสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น หากจะมีการศึกษาทุกพรรค ทุกพื้นที่ แล้วนำภาพเหล่านั้นมาต่อกันน่าจะได้อธิบายที่ให้อธิบายในเรื่องนี้ได้กว้างขวางและเป็นประโยชน์มากกว่า

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องของความสำคัญของฐานคะแนนเสียงกับการเลือกตั้งนั้น พรรคการเมืองต่างๆ รวมทั้ง สส. ของแต่ละพรรคคงจะต้องเห็นประโยชน์และให้ความสำคัญใกล้เคียงกัน เพราะต่างอยู่ในสภาวะแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเดียวกัน ในส่วนของพรรคประชากรไทยได้ให้ความสำคัญและเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการที่จะต้องสร้าง รักษา และขยายฐานคะแนนเสียง

วัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้อีกประเด็นหนึ่งก็คือ การสร้างฐานคะแนนเสียงของพรรคการเมืองก่อให้เกิดผลกระทบต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยหรือไม่ อย่างไร

การปกครองในระบบประชาธิปไตยนั้น ได้กล่าวไว้แล้วในบทนำ ถึงเหตุผลในการมอบอำนาจให้คณะบุคคลผ่านการเลือกตั้งเพื่อเป็นตัวแทนของประชาชน ทำหน้าที่เพื่อกิจการส่วนรวม อันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนแต่ละคนในที่สุด ตามสัญญาประชาคมฉบับที่หนึ่งและฉบับที่สอง ดังนั้นหัวใจของการปกครองในระบบนี้ก็คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการไปเลือกผู้แทนของตน แต่ประเทศไทยเรานั้นประชาชนไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งน้อยมาก อันมีผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยโดยเฉพาะระบบพรรคการเมืองที่จะต้องเป็นพรรคมวลชนในที่สุด

การสร้างฐานคะแนนเสียงนั้น ถือเป็นการสร้างระบบพรรคการเมืองให้เข้มแข็งได้วิธีหนึ่ง เป็นการรวบรวมประชาชนให้มีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะผู้ที่มีความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองในแนวเดียวกัน พรรคการเมืองจะแข็งแรงขึ้น มีฐานคะแนนเสียงซึ่งจะพัฒนาเป็นสมาชิกพรรคในเวลาต่อมา การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะเพิ่มมากขึ้น หากแต่ละพรรคสามารถสร้างฐานคะแนนเสียงของตนไว้ได้อย่างเหนียวแน่นและมั่นคง จากการศึกษาวิจัยพบว่าฐานคะแนนเสียงของพรรคประชากรไทยมีความแน่นแฟ้นและภักดีต่อพรรคกลุ่มบุคคลเหล่านี้จะไปสนับสนุนโดยลงคะแนนเสียงให้พรรคประชากรไทยค่อนข้างแน่นอน และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของหรือเป็นส่วนหนึ่งของพรรค อันจะก่อให้เกิดความผูกพันกับพรรคการเมือง (party identification) ในที่สุด

อย่างไรก็ตาม การสร้างฐานคะแนนเสียงจะเป็นอันตรายและเป็นอุปสรรคต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตยของไทย ถ้าฐานคะแนนเสียงนั้น มิได้มีความรู้ ความเข้าใจในทางการเมือง แต่ถูกชักจูงหรือระดม (mobilized) ให้เป็นฐานคะแนนเสียงเพื่อสนับสนุนพรรคการเมืองหรือบุคคลโดยการให้ผลประโยชน์แลกเปลี่ยน มีการจ้างงาน หรือซื้อ อันเป็นลักษณะที่ไม่ส่งเสริมระบอบการปกครองแต่อย่างใด

นอกจากทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้ว มีประเด็นที่อยากจะอธิบายหรือแสดงความคิดเห็นเพื่อความกระจ่างชัดในเรื่อง ฐานคะแนนเสียงของพรรคการเมืองในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้สืบเนื่องจากผลการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2533 ปรากฏว่า พล.ต.จำลอง ศรีเมือง ผู้สมัครของพรรคพลังธรรมได้รับการเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงถึง 703,671 คะแนน ขณะที่ นายเดโช สวานานนท์ ผู้สมัครของพรรคประชากรไทย ซึ่งได้เพียง 273,777 คะแนน

คำถามที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ การที่กล่าวว่าพรรคประชากรไทยมีฐานคะแนนเสียงหนาแน่นมั่นคง และแน่นอนในเขตกรุงเทพมหานคร ยังเป็นความจริงอยู่หรือไม่ และถ้ายังเป็นความจริงอยู่ เพราะเหตุใดจึงพ่ายแพ้แก่พรรคพลังธรรมอย่างมากมาย

ขอเรียนว่า การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีของพรรคประชากรไทยในเขต กรุงเทพมหานคร ซึ่งก็พบว่ามีความเสี่ยงที่มีความมั่นคง หนาแน่นและแน่นอน ถ้าจะ เปรียบเทียบคะแนนเสียงที่ได้รับจากการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในปี 2528 ซึ่ง พล.ต.ต. ม.ร.ว. เจตจันทร์ ประวิตร ผู้สมัครของพรรคประชากรไทยได้ 140,190 คะแนน แต่ในครั้งนี้นายเดโช สวานานนท์ได้ถึง 273,777 คะแนน ผิดกับกรณีของพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งในปี 2528 ได้คะแนนเสียงถึง 241,001 คะแนน แต่ครั้งนี้ได้คะแนนเพียง 60,947 คะแนน อันแสดงถึงความไม่มั่นคงของคะแนนเสียงสนับสนุน

การพ่ายแพ้ของพรรคประชากรไทยต่อพรรคพลังธรรมในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครนั้น ไม่ได้ขัดหรือแย้งกับผลการวิจัยแต่อย่างใด ฐานคะแนนเสียงของพรรคประชากรไทยในเขตกรุงเทพมหานคร ยังมีความมั่นคง แน่นแฟ้นต่อพรรคอยู่ แต่คงไม่อาจสรุปได้ว่ามีฐานคะแนนเสียงมากที่สุดหรือไม่ สำหรับกรณีของพรรคพลังธรรมคงจะต้องมาตรวจสอบตามเงื่อนไขของการวิจัยครั้งนี้ว่า มีคุณสมบัติเป็นฐานคะแนนเสียงหรือไม่ กล่าวคือในจำนวน 703,671 คน ที่เลือกพรรคพลังธรรมนั้น การเลือกตั้งครั้งที่แล้ว (24 กรกฎาคม 2531) เลือกผู้สมัครของพรรคพลังธรรมหรือไม่ หรืออาจจะวัดดูว่าในการเลือกตั้งครั้งต่อไปจะเลือกผู้สมัครของพรรคพลังธรรมหรือไม่ อย่างไร อันเป็นประเด็นที่ผู้สนใจจะได้ศึกษาและค้นคว้าต่อไป

งานศึกษาวิจัยข้างต้นซึ่งได้ดำเนินการมาตั้งแต่บทนำจนถึงบทสรุป ยังไม่อาจถือว่ามีความสำเร็จ เพียงตรงหรือน่าเชื่อถือได้อย่างไม่มีข้อโต้แย้ง งานวิจัยครั้งนี้ถือเป็นครั้งแรก ยังมีข้อบกพร่องอีกมากในส่วนของการวิจัยสนาม ซึ่งสามารถสรุปเป็นหัวข้อใหญ่ ได้ดังนี้

1. การสร้างแบบสอบถาม ในการสร้างแบบสอบถามได้พยายามศึกษาจากแบบสอบถามต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีผู้เคยทำการวิจัยในเรื่องคล้ายคลึงหรือมีประเด็นปัญหาร่วมกัน โดยพยายามเขียนคำถามให้รัดกุม ชัดเจนและอ่านเข้าใจง่าย รวมทั้งได้ทดสอบความน่าเชื่อถือและความสมบูรณ์ (testing of reliability and validity) แล้ว อย่างไรก็ตาม หลังจากประเมินผลจากแบบสอบถามที่มีผู้ส่งกลับมา ยังพบข้อบกพร่องอยู่ คือคำถามส่วนใหญ่เป็นคำถามปิดเพื่อความสะดวกในการจัดข้อมูลและวิเคราะห์ แต่คำตอบที่ให้เลือกรังเกียจรัดกุม ครอบคลุม หรือแบ่งแยกความต้องการของผู้ตอบได้อย่างเด่นชัด เช่น คำถามเกี่ยวกับเหตุผลในการเลือกผู้สมัครของพรรคประชากรไทย มีผู้ตอบมากกว่าหนึ่งข้อ ทั้งนี้อาจจะ เป็นไปได้ว่าคำตอบทั้งหมดต่างเป็นส่วนประกอบของเหตุผลในการเลือก แต่ในคำสั่งไม่ได้บอกให้แน่ชัดว่าให้เลือกคำตอบที่ถูกต้องและชอบมากที่สุด เพียงข้อเดียว

คำถามอีกข้อหนึ่งคือ ใน เรื่องของการซื้อสินค้าของพรรคประชากรไทย เช่นข้าวสาร น้ำปลา ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อที่จะวัดความสัมพันธ์หรือการตอบสนองระหว่างพรรคประชากรไทยกับฐานคะแนนเสียง โดยให้ผู้ตอบตอบว่าเคยซื้อหรือไม่เคย ถ้าเคยมีความถี่มากน้อยเพียงใด ผลปรากฏว่าแบบสอบถามที่ส่งกลับมานั้น คำตอบในข้อนี้บางคนไม่ทราบว่า จะตอบอย่างไร บางคนก็เขียนบอกว่ายากจะซื้อ ยากจะสนับสนุน แต่หาซื้อไม่ได้ ซึ่งในเรื่องนี้ผู้วิจัยได้สอบถามจากพรรคประชากรไทยได้ความว่า สินค้าที่ทางพรรคนำออกจำหน่ายนั้น เป็นเพียงสินค้าตัวอย่าง สินค้าสาธิต หรือสินค้าการแทรกแซงตลาด เพื่อแสดงให้เห็นว่าสินค้านิดนี้ ราคาและคุณภาพอย่างนี้ สามารถดำเนินการในเชิงพาณิชย์ได้ ดังนั้นคำถามในข้อนี้จึงวัดผลไม่ได้เท่าที่ควร ซึ่งก่อนออกแบบสอบถามควรจะได้ศึกษาในรายละเอียดและข้อเท็จจริงอย่างใกล้ชิด

2. การเลือกตัวอย่าง เนื่องจากอุปสรรคและข้อจำกัดดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้น จึงต้องใช้ตัวอย่างจากสมาชิกพรรคที่ขึ้นทะเบียนไว้กับพรรค ซึ่งความจริงแล้วควรจะเลือกหรือสุ่มจากตัวอย่างทั้งหมดที่ลงคะแนนเสียง เลือกพรรคประชากรไทยในการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2531 เพราะสมาชิกพรรคนั้นย่อมมีความผูกพันหรือมีโอกาสที่จะร่วมกิจกรรมกับพรรคค่อนข้างมาก อีกทั้งยังมีทัศนคติที่มีแนวโน้มไปในทางดี ถ้าได้ตัวอย่างจากผู้เลือกทั้งหมด งานวิจัยชิ้นนี้จะสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นการกำหนดสัดส่วนของตัวอย่างโดยเปรียบเทียบจากผู้ลงคะแนนเสียงให้พรรคประชากรไทยในแต่ละเขต เนื่องจากขณะส่งแบบสอบถามเราสามารถกำหนดสัดส่วนได้ตามความต้องการ เพื่อให้เขตที่มีฐานคะแนนเสียงมากถูกเลือกเอามาเป็นตัวอย่างมาก แต่ปรากฏว่าการส่งกลับของแบบสอบถามอยู่เหนือวิสัยที่เราจะกำหนดสัดส่วนที่คาดไว้ได้ ดังนั้นสัดส่วนที่นำมาวิเคราะห์จึงไม่ได้ตามสัดส่วนที่กำหนดไว้

3. การประเมินผล ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยการเปรียบเทียบร้อยละ (percentage) ซึ่งเป็นวิธีที่สะดวกและง่าย แต่หยาบ ไม่มีการกำหนดค่าความสัมพันธ์ที่แน่นอน เหมือนกับสถิติความสัมพันธ์อื่น ๆ เพราะความสัมพันธ์บางอย่างไม่อาจสังเกตเห็นได้ด้วยตัวเลขและสถิติธรรมดา

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่าตัวแปรส่วนใหญ่จะจัดอยู่ในระดับนามมาตรา (nominal scale) และระดับอันดับมาตรา (ordinal scale) เท่านั้น การเปรียบเทียบในเชิงร้อยละน่าจะมีความเชื่อถือได้เพียงพอ นอกจากนั้นการเปรียบเทียบแบบร้อยละยังง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้อ่านงานวิจัยด้วย สำหรับความน่าเชื่อถือนั้นก็อยู่ที่ว่าผู้ใดจะกำหนดความพอใจในระดับ

ของความสัมพันธ์ไว้ที่ตัวเลขใด เช่น ร้อยละ 70, 80 หรือ 90 จึงเป็นการเปิดกว้างให้ผู้อ่านใช้
ดุลพินิจวิเคราะห์เอาเองตามความเชื่อได้มากกว่า

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยสนามข้างต้นยังคงขาดความสมบูรณ์ทางวิชาการอยู่บ้าง
ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยมีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะทางด้านทรัพยากร
เรื่องเวลา เงินทุน และบุคลากร เพราะเป็นการทำคนเดียวตั้งแต่ต้นจนจบ แต่ถึงกระนั้นก็ยัง
เชื่อว่าไม่ถึงกับทำให้งานวิจัยชิ้นนี้ขาดความน่าเชื่อถืออย่างหาประโยชน์มิได้ แม้จะมีข้อบกพร่อง
อยู่บ้าง แต่เนื้อหาและข้อมูลต่างๆ ที่นำมาสนับสนุน คงจะมีน้ำหนักพอรับฟังได้ และเป็นประโยชน์
แก่ผู้ที่สนใจในเนื้อหาและบทวิเคราะห์ที่นำมาแสดงบ้างตามสมควร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย